

Tor Selstad
Professor Høgskolen i Lillehammer

Regionsenteret – til gagn eller trussel for regionen?

Sogn regionråd
Regionsenterkonferanse
Sogndal 19. oktober

Om problemstillingen by og land

- er det en motsetning som er rett forstått?

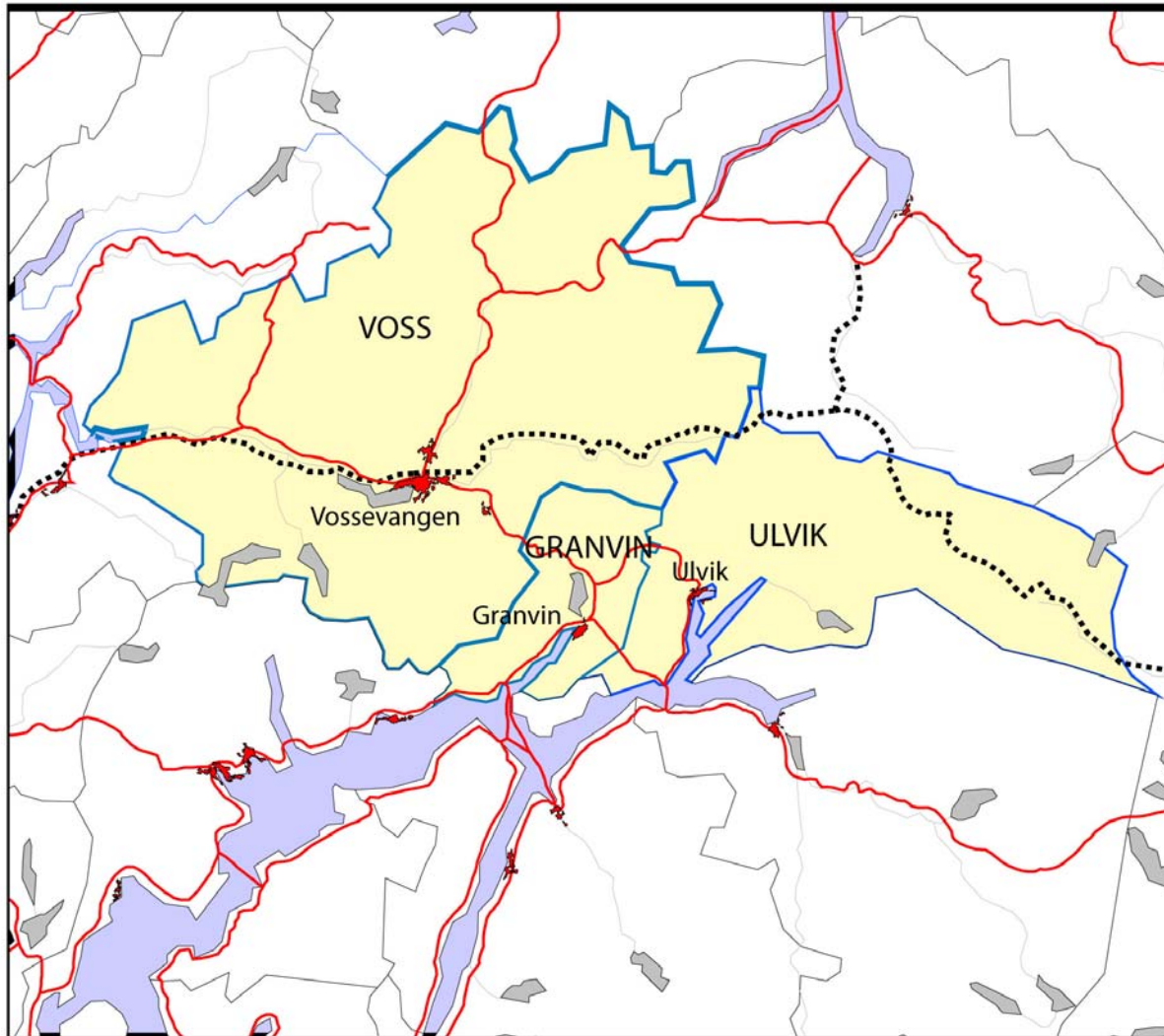
- Utvikling av regionsentra og funksjonelle regioner i distriktene kan være en hovedstrategi for å konsolidere bosettingen
- Men: styrkingen av regionsentrene *kan* svekke bosettingene i omlandet, særlig i små regioner

En hypotese

- Det er ikke regionsentrene som undergraver bosettingen i utkantene, det gjør de større byregionene!
- Det er ikke mulig å tenke seg *regioner* uten *regionsentra*?
  - Hva er mulige *regionsentra*?
  - Hva er mulige *regioner*?
- I stedet for å snakke om Indre Sogn snakker vi om noe helt annet: Vosseregionen

Hva snakker vi om?

Bygdebyen som blir regionsenter

Hva snakker vi om: Et regionsenter og dets region

Hva snakker vi om? Bygdebyen som blir regionsenter

”Stasjonsbyen” som blir ”bygdeby”

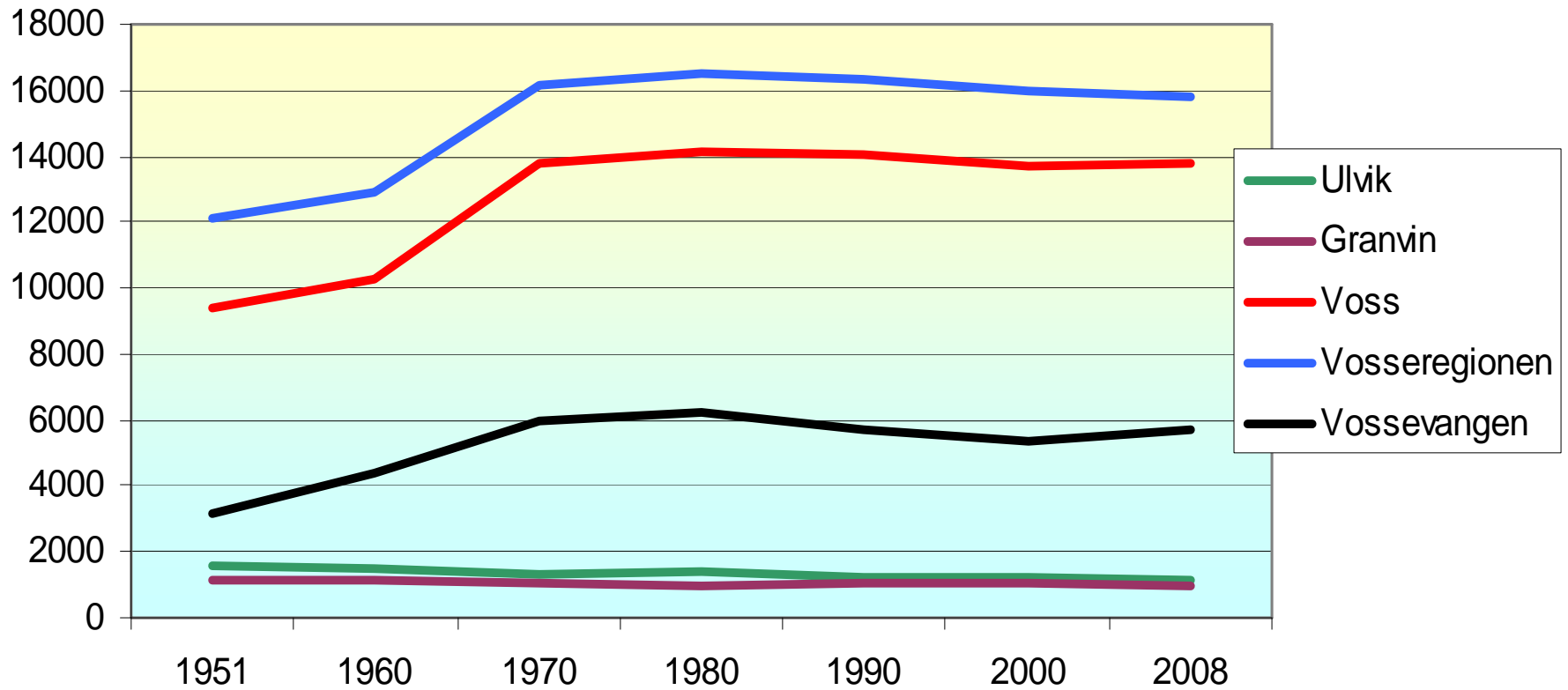

Bombet, brent og gjenreist Brente steders regulering

Ei konsolidert bygd

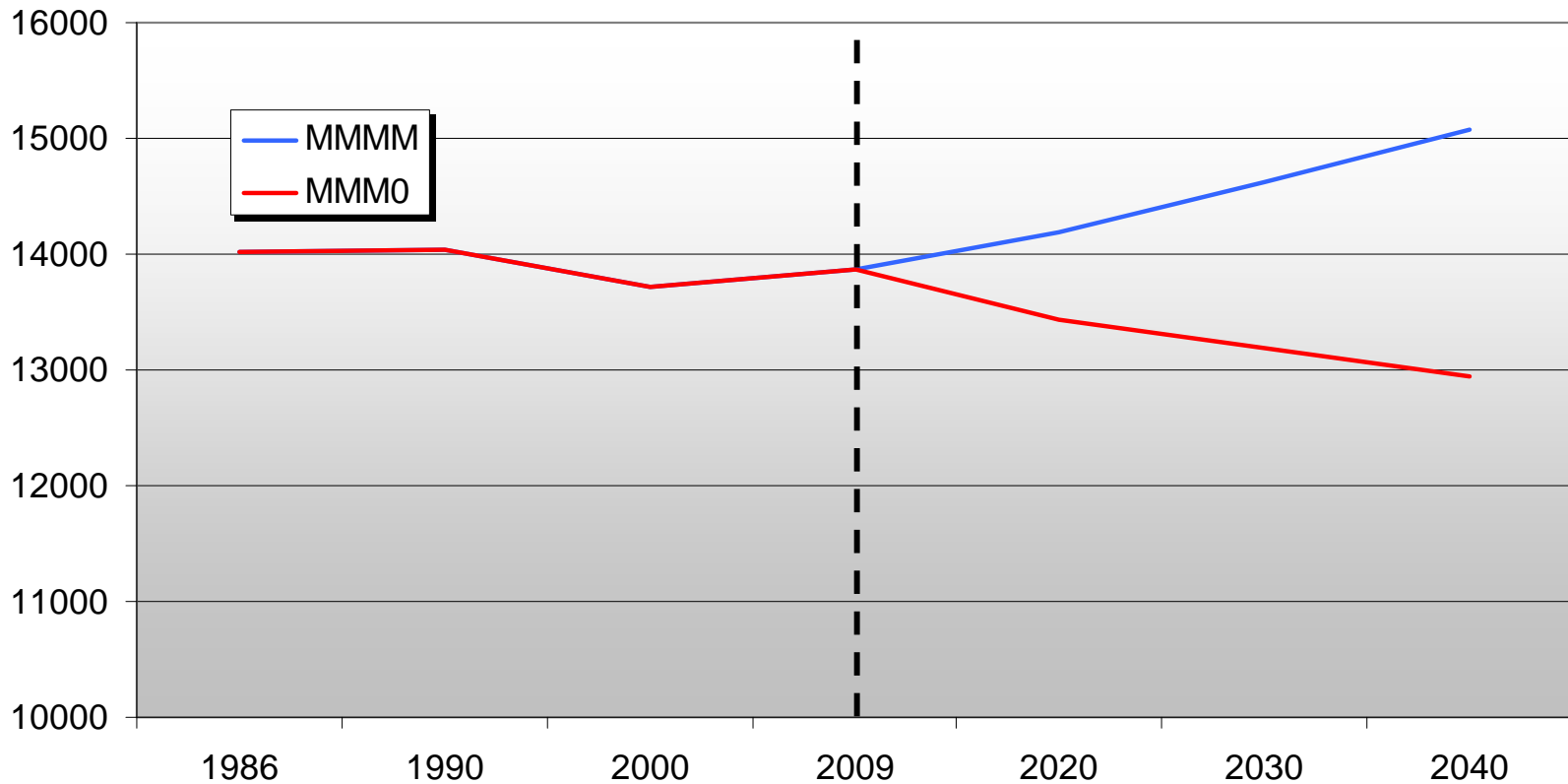
En levende by Høy *sentralitet* til bygdeby å være.

Et byselskap?

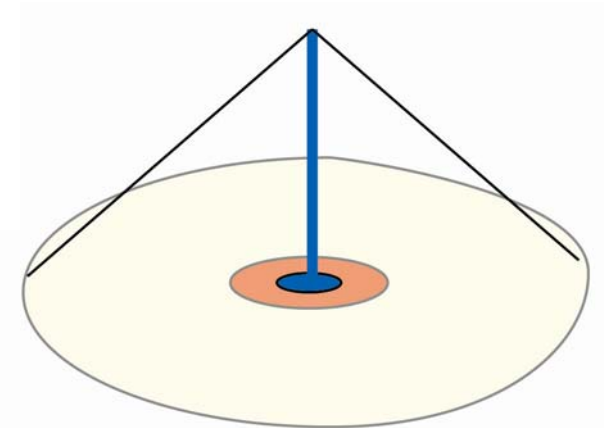
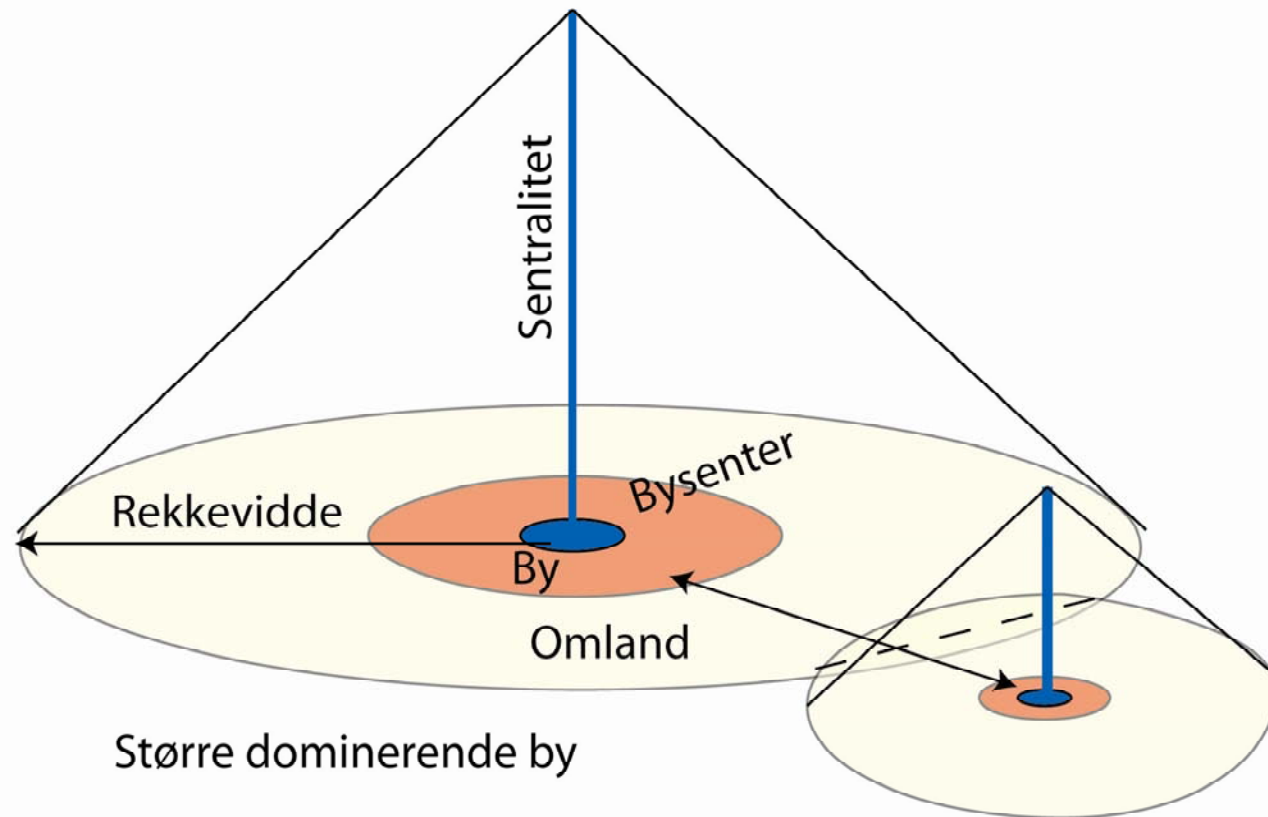
Dynamikken i Voss framover: To alternativer

MMMu og MMMo

Byregionen – en prinsippskisse

Christaller 1933

Regionsenter i utkantregion

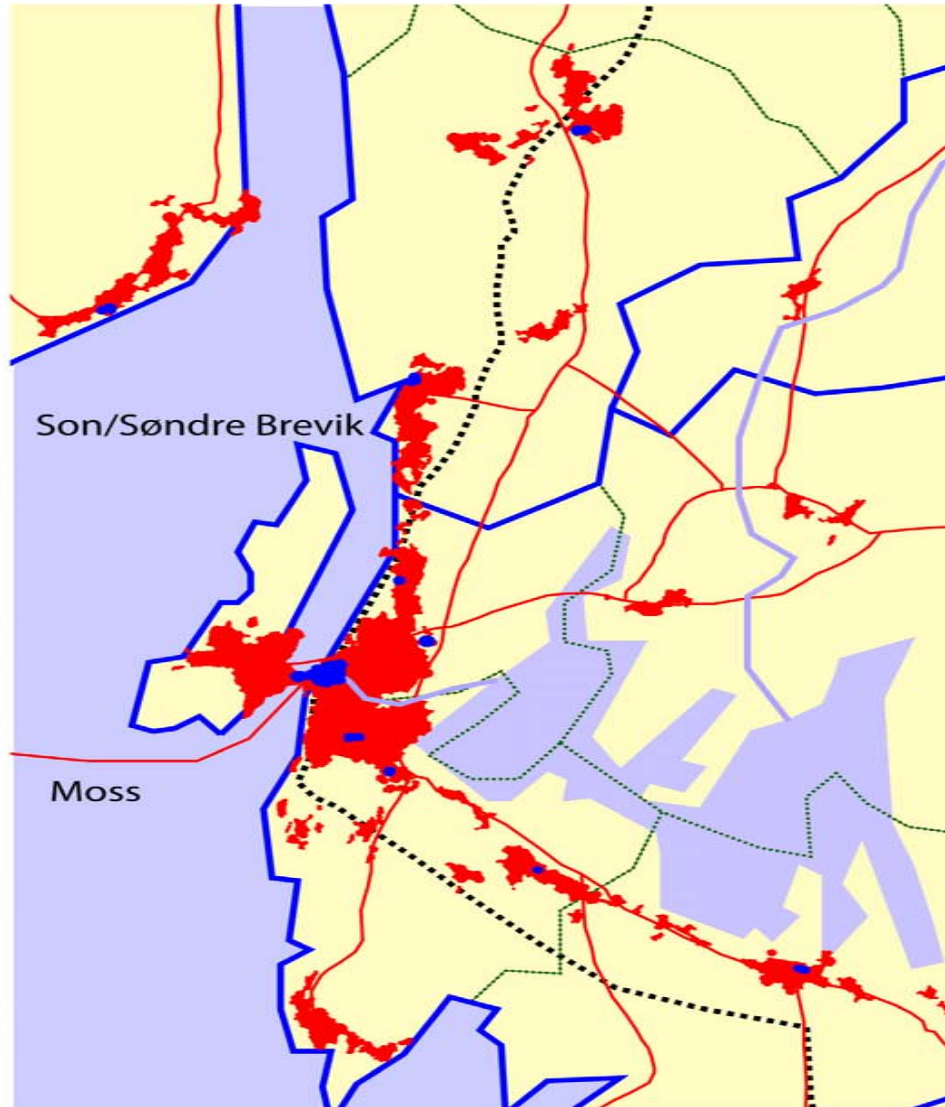
Mindre konkurrerende by

Bybegrepet

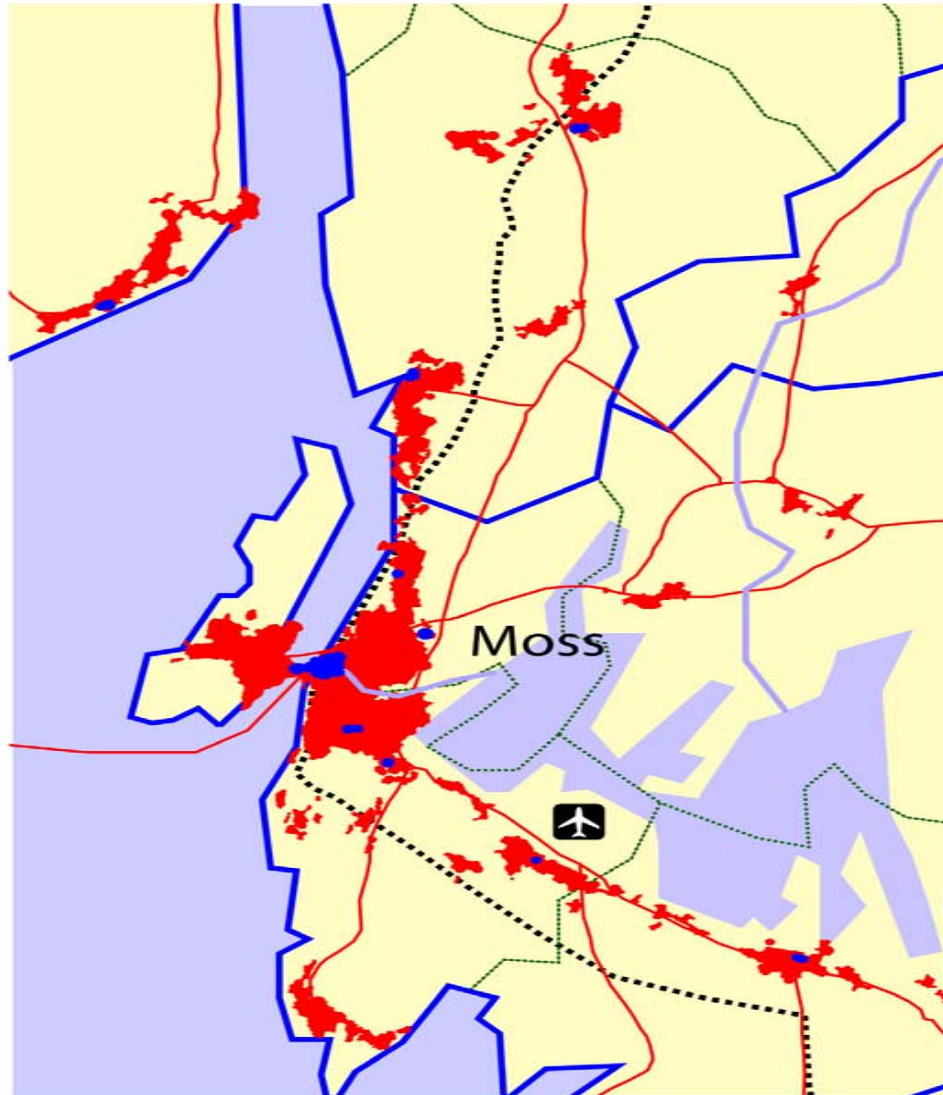
Den nordiske konvensjonen

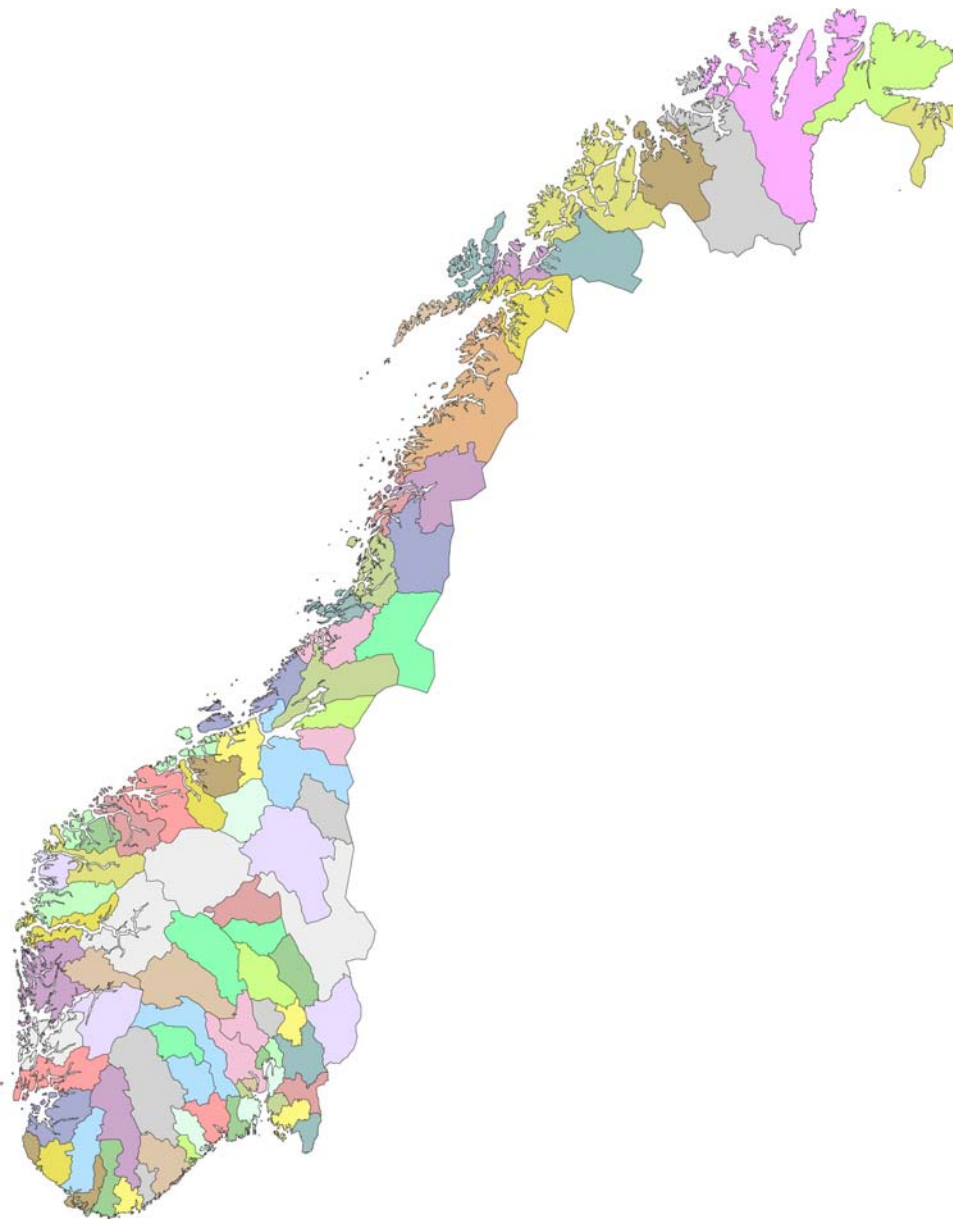
- Størrelse
  - Mer enn 200 innbyggere
- Tetthet
  - Mindre enn 50 meter mellom husene
- Næringsliv
  - Bymessige næringer: Service
- Et "flytende" bybegrep
  - Små tettsteder vokser fram – og forsvinner
  - Byer vokser sammen – og sprer seg.

2007

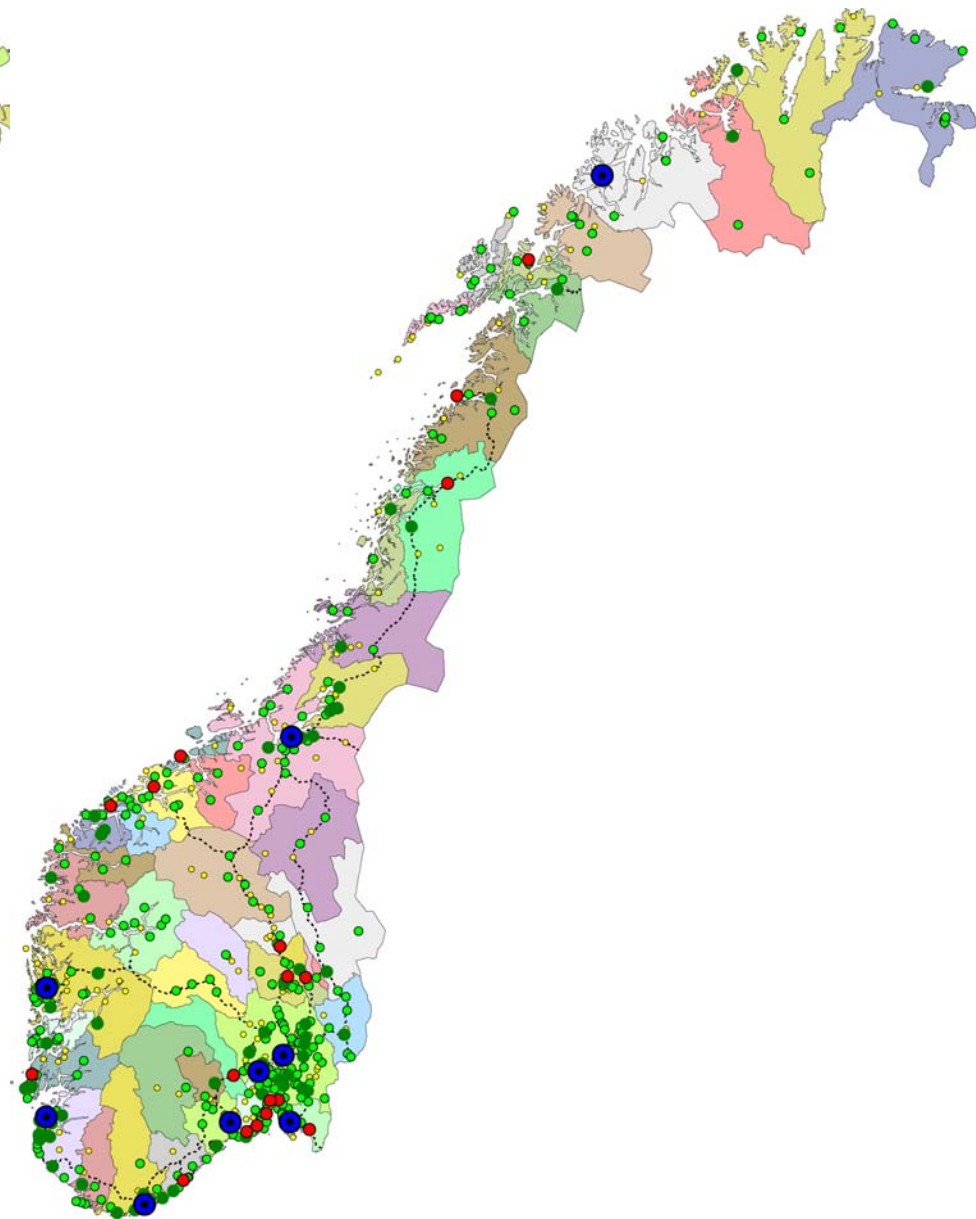

2009

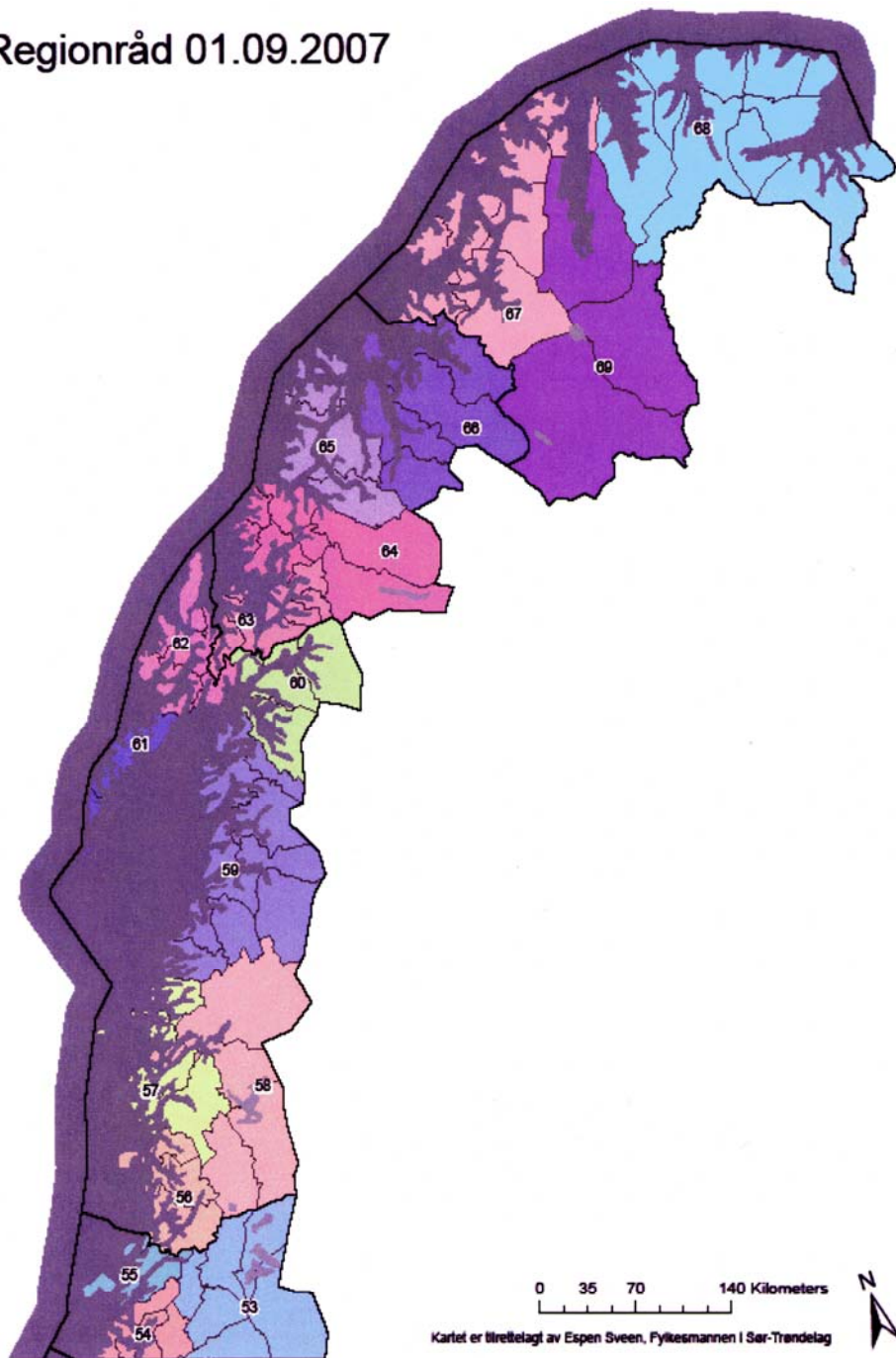
SSB: 90 "økonomiske regioner" (1999)

46 "arbeidsmarkedsregioner" (2010)

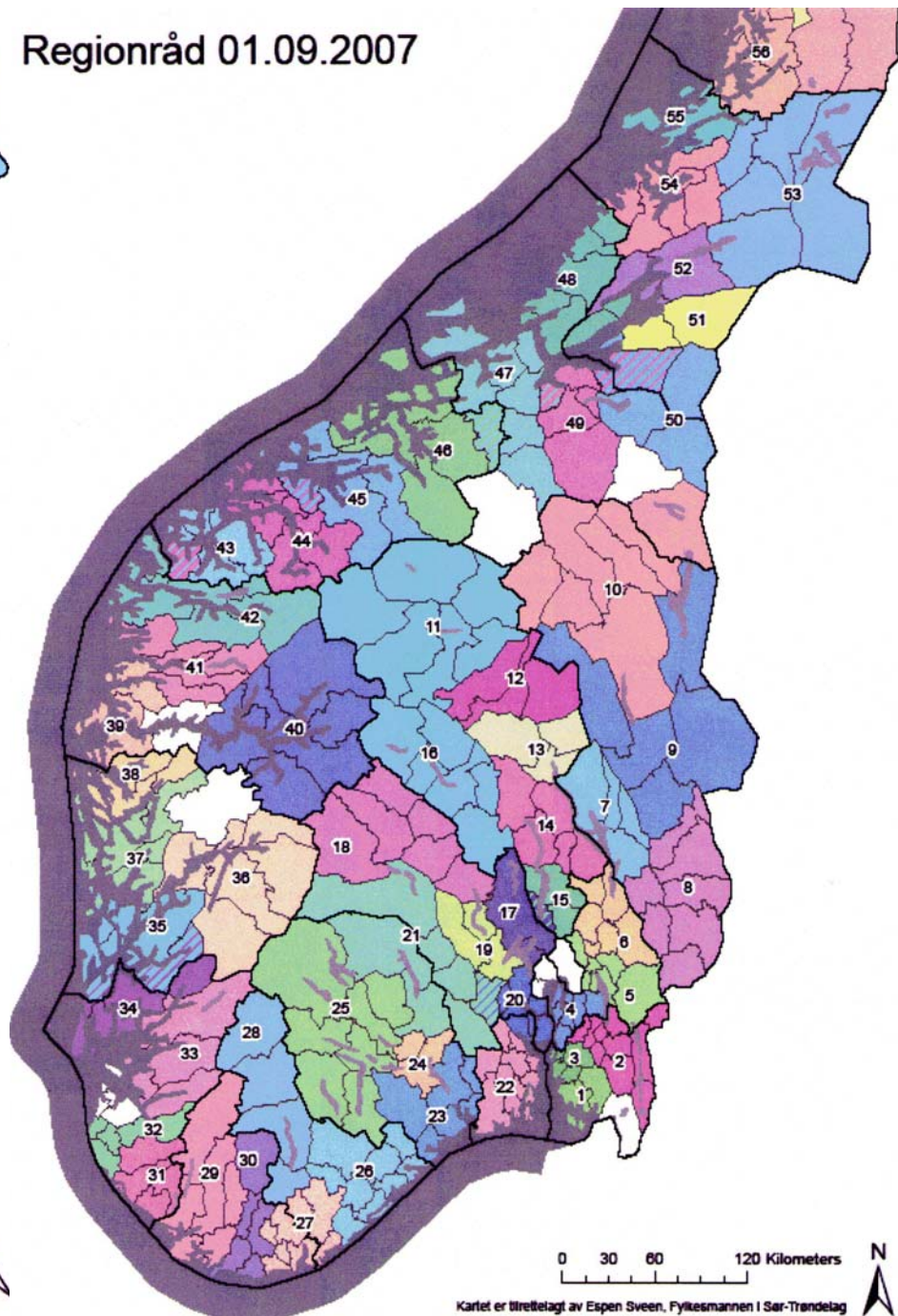

Regionråd 01.09.2007

Kartet er tilrettelagt av Espen Sveen, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Regionråd 01.09.2007

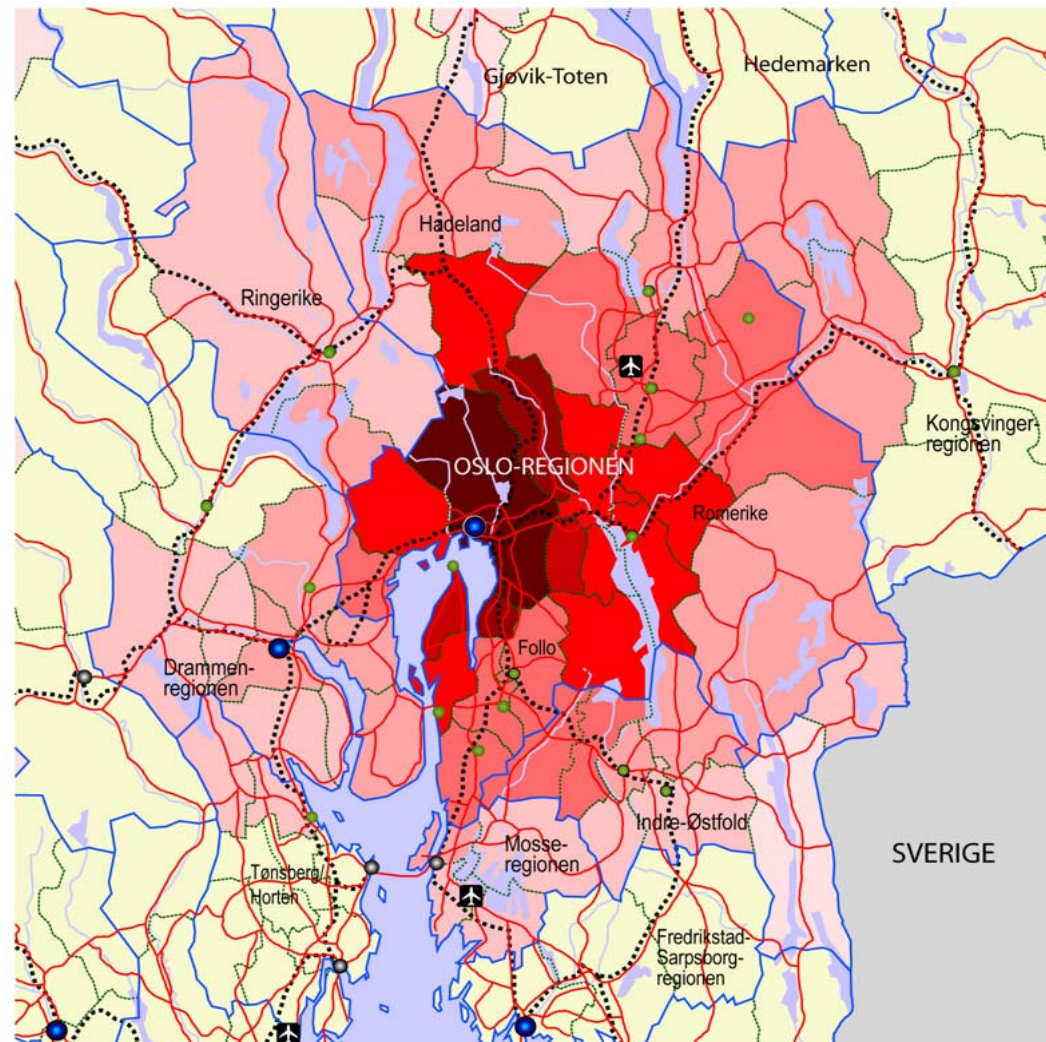
Kartet er tilrettelagt av Espen Sveen, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Samlende og spredende krefter

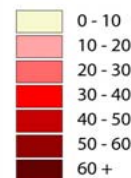
- Sentripetale krefter
  - Trekker aktivitet mot sentrum
  - Utvikler sentralitet, attraktivitet, urbanitet
  - Service og kultur
  - Fysisk miljø, bykultur
  - Skaper fellesidentitet senter og omland
- Sentrifugale krefter
  - Spredte byer, høyt arealforbruk
  - Byspredning
  - Politisk fordeling av offentlig virksomhet, "litt til alle"
  - Konkurrerende bysentra

Byene danner regioner

- Samhandlingen mellom by og omland definerer byregionen!
- Slik er det også i distriktsregionene!
- Distriktsregionene må på sitt nivå skape sterke byregioner
- Og unngå en byspredning som svekker identiteten

Pendling til Oslo i %

Sentra

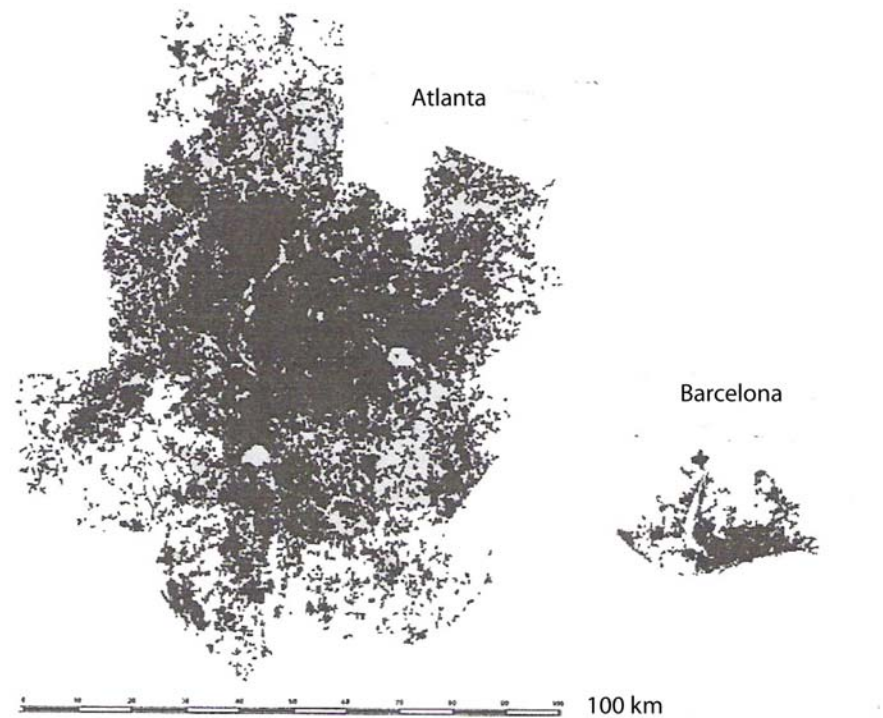
- Storby
- Småby
- Stor bygdeby

- Vei
- Region
- Kommunegrenser
- Jernbane
- Vann
- Elv

Byspredningen rundt Oslo

Sammenlignet med Barcelona og Atlanta

Sentrifugale og sentripetale krefter

Hvilke tettstedsgrupper kan distriktenes "byregioner" bygge på?

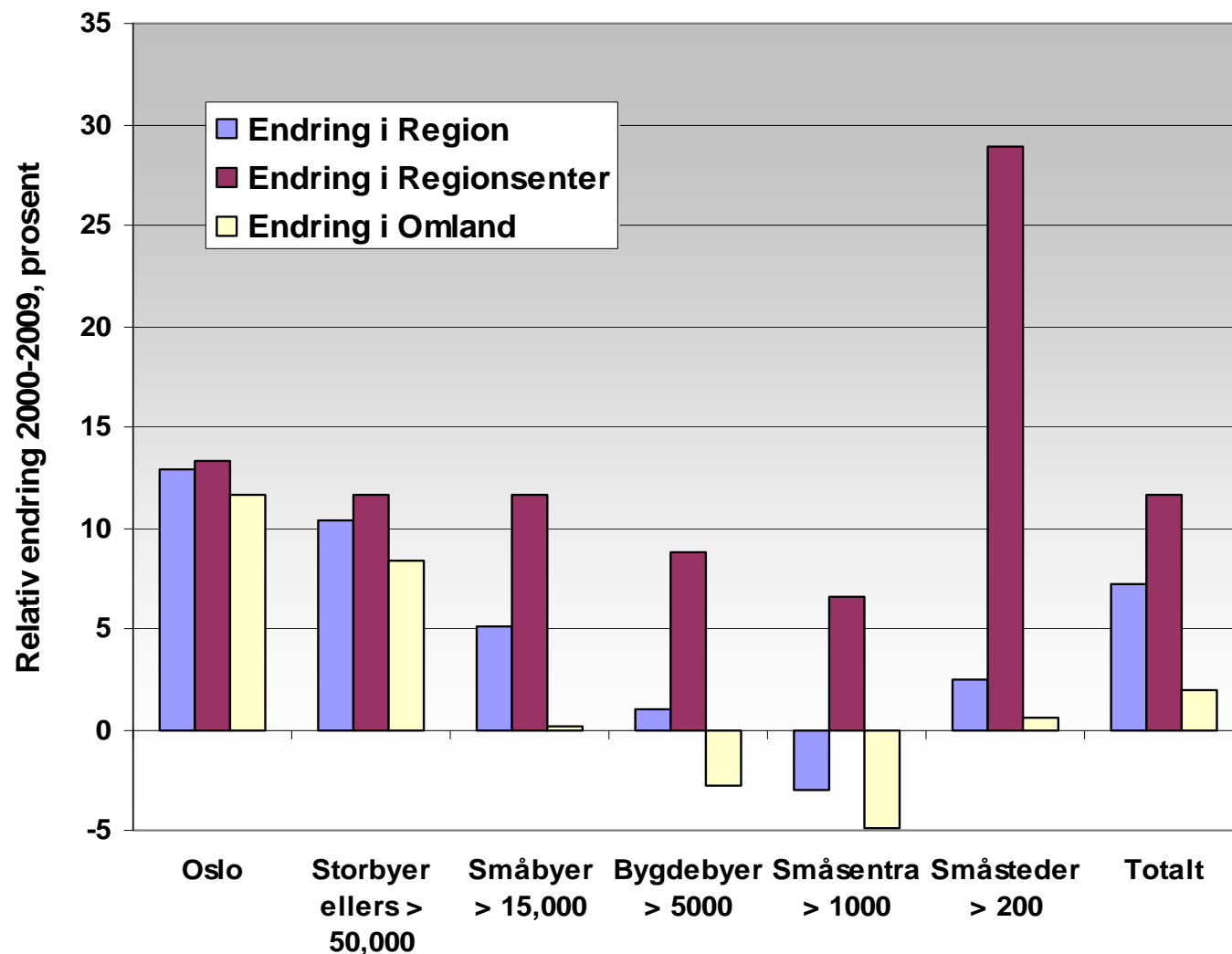
Størrelse-klasse	Bosatte 2009	Areal. km ²	Innbygg. per km ²	Antall tettsteder
200-499	114305	165,62	690	334
500-999	153653	189,68	810	221
1000-1999	209059	210,39	994	148
2000-19999	1055914	791,44	1334	196
20000-99999	691396	396,35	1744	15
100000 +	1555741	586,35	2653	5
Tett i alt	3780068	2339,83	1615	919
Spredt i alt	1009435			
Ukjent bosted	9749			
I alt	4799252			

Endringer i tettstedsklasser og spredt bebyggelse i Norge

	<i>2000</i>	<i>2009</i>	<i>Endring %</i>
Over 100000	773.498	876.391	13,3
20000-99000	1.223.632	1.370.746	12,0
2000-19999	943.670	1.055.914	11,9
1000-1999	186.856	209.059	11,9
500-999	138.448	153.653	11,0
200-499	97.029	114.305	17,8
Utgåtte	33.249	0	-100,0
Alle tett	3.396.382	3.780.068	11,3
Hele landet	4.478.497	4.799.252	7,2
Spredt	1.082.115	1.019.184	-5,8

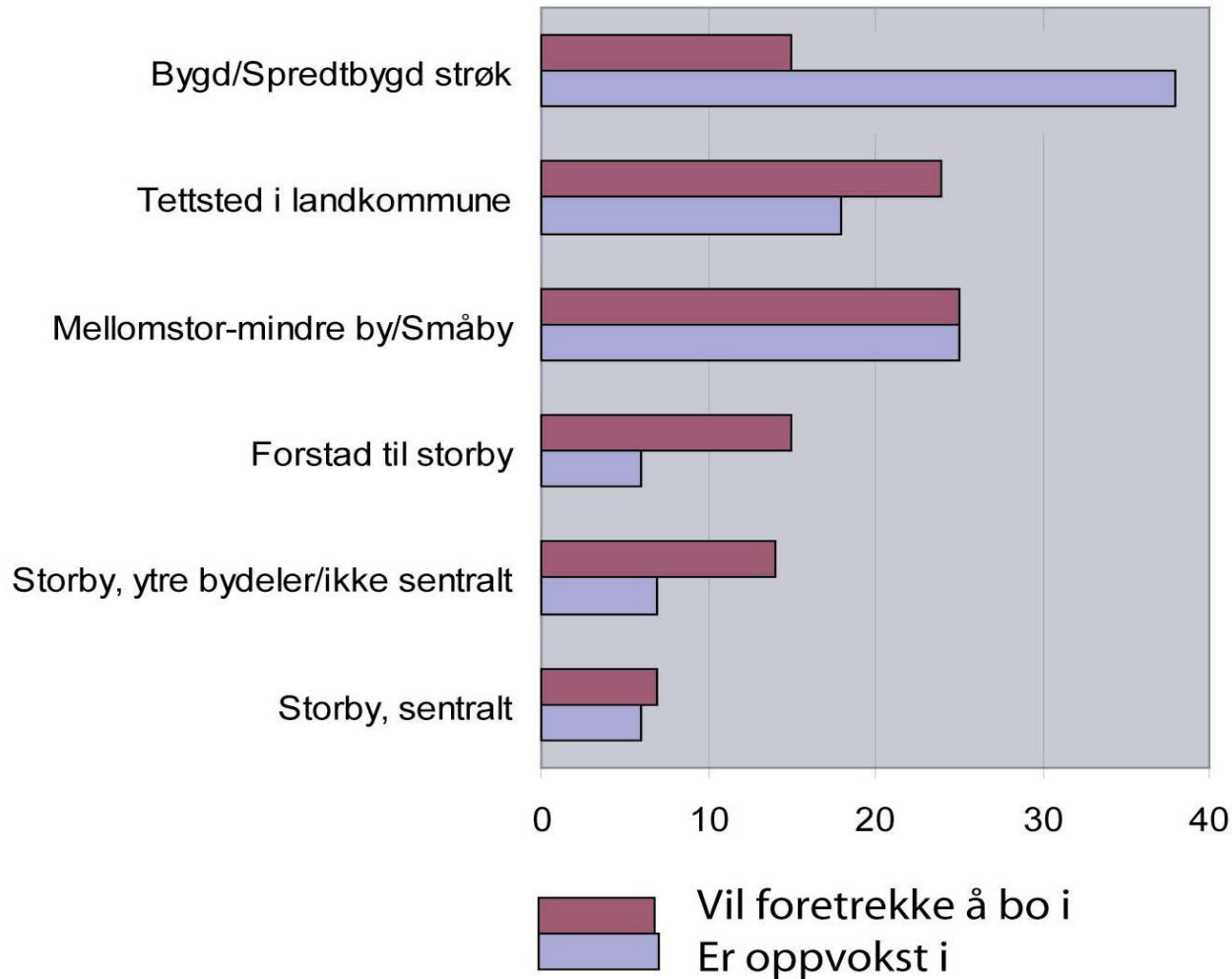
Regionenes og regionsentrenes dynamikk

("økonomiske regioner" 2000-2009 + største senter)

Bopreferanser

Norsk monitor

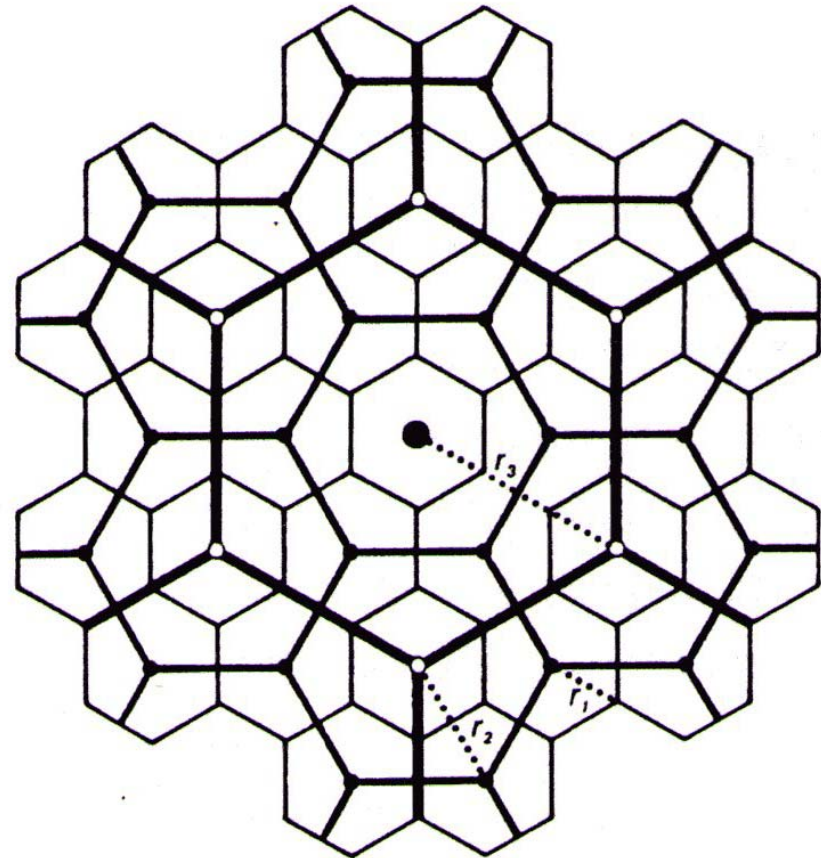
Nærmere om regionsenteret

- Satser man på regionsenter har det ingen mening å holde det nede for å verne omlandets bosetting
- Jo mer omlandet aksepterer regionsenteret som sitt senter, desto mindre interessant blir det om man bor i byen eller omlandet.
- Hvordan styrke regionsentrene?

Christallers byhierarki

- Storby
- Småby
- Bygdeby

For hvert trinn i byhierarkiet kan regionen utvikle tjenester som lavere trinn mangler

Center		Market area
●	Level 1	—
○	Level 2	—
●	Level 3	—

Markedet: Bindeledd mellom by og land

Markedet som fest – martna – her fra Portebello road

Den planlagte "landsbyen" Ringebu

Planens betydning

E	P	
		Boliger
		Off. bygg og inst.
		Forretninger
		Industri
		Trafikkområder
		Friområder
		Jord, skog, og natur
		Riksvei
		Annen kjørevei
E = Eksisterende		P = Planlagt

Vekk med "spredtstedet"!

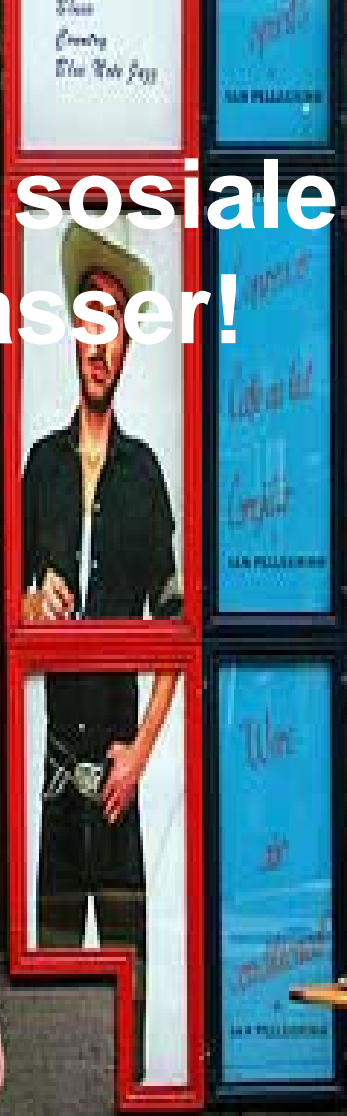

Bystatus og fysisk oppgradering

Bylivet basert på sosiale behov: Møteplasser!

Oslo, Grünerløkka

Det er de samme behovene som får folk i Brumunddal og Moelv til å sette seg på fortausrestauranter når været tillater det! Folk er folk alle steder.

Byfestivalen og karnevalet

Karneval i Köln